

Полетай Олена
асистент кафедри педагогіки,
психології і методики
трудового та професійного навчання,
Чернігівський національний
педагогічний університет
імені Т.Г. Шевченка

ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА, ЯК ЗАСІБ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ

ДО РОБОТИ З ОБДАРОВАНИМИ ДІТЬМИ

В статті проведено аналіз психолого-педагогічної літератури щодо дослідження ролі педагогічної практики у формуванні майбутнього вчителя трудового навчання та впливу її на розвиток вмінь та навичок роботи з обдарованими дітьми.

Ключові слова: педагогічні умови, педагогічна практика, обдарованість, технічна творчість, технічна обдарованість, здібності, вчитель трудового навчання.

В статье проведено анализ психолого-педагогической литературы относительно исследования роли педагогической практики в формировании будущего учителя трудового обучения и влияния ее на развитие умений и навыков работы с одаренными детьми.

Ключевые слова: педагогические условия, педагогическая практика, одаренность, техническое творчество, техническая одаренность, способности, учитель трудового обучения.

The article analyzed the psychological-pedagogical literature on research on the role of pedagogical practices in shaping the future of labor education teachers to work with gifted children.

Key words: pedagogical conditions, pedagogical practice, gifts, technical creativity, technical talent, ability, teacher labor training.

Удосконалення державотворчих процесів вимагають від нас швидкої реакції на всі вимоги нашого суспільного життя. Кожен повинен вміти трансформувати свої знання і вміння, щоб бути потрібною особистістю у соціумі. Тому, крім особистісного саморозвитку, вчителі повинні допомагати іншим розвиватися і удосконалюватися. Таким чином, актуальним стає створення сприятливих педагогічних умов для роботи педагогів з обдарованими учнями та студентством, виявлення та діагностики творчого розвитку обдарованого молодого покоління і набуття ним вмінь і навичок, завдяки яким найбільше виявляються природні задатки та обдарованість.

Формування готовності майбутнього вчителя трудового навчання до роботи з технічно обдарованими дітьми здійснюється не тільки в ході аудиторних занять, а й під час проходження педагогічної практики в загальноосвітніх закладах.

Метою даної роботи є комплексне вивчення та аналіз джерел з педагогічної психології, історії педагогіки, методики виховної роботи та загальної педагогіки для підтвердження гіпотези щодо впливу педагогічної практики на формування вмінь та навичок роботи майбутніх вчителів трудового навчання з технічно обдарованими учнями.

Важливою умовою модернізації освіти є підготовка майбутніх вчителів, їх професійне вдосконалення. Сучасна школа вимагає нових спеціалістів: креативних, творчих, здібних, активних, здатних до самостійного пошуку, готових орієнтуватися в різних проблемах навчання і виховання підростаючого покоління. Тому закон України «Про освіту», «Про вищу освіту» зазначає, що саме діяльність вчителя є міцним засобом формування творчої особистості, розвитку здібностей та обдарувань майбутніх громадян нашої держави. Отже, практично побачити як потрібно застосовувати свої теоретичні знання, можна тільки на педагогічній практиці, де майбутні вчителі отримують свій перший досвід роботи з обдарованими учнями.

Вивченню досліджуваної проблематики сприяли роботи, в яких висвітлювалися питання формування готовності до професійної праці, якими займалися Г. Балл, Г. Костюк, В. Моляко, аналізу структурних компонентів готовності студентів вищих педагогічних навчальних закладів – Л. Кондрашова, В. Сластьонін, науковими теоріями та підходами до проблеми обдарованості – О. Асмолов, Д. Богоявленська, С. Рубінштейн, дослідженнями

педагогіки і психології з питань обдарованості – Л. Виготський, П. Гальперін, Г. Костюк, О. Леонт'єв, технічної обдарованості – В. Моляко.

Вітчизняний педагог В. Сухомлинський наголошував, що робота вчителя – це творчість, а не буденне заштовхування в дітей знань; «Обдаровані і талановиті всі без винятку діти» [7].

Педагогічна практика студентів вищих навчальних закладів є обов'язковим компонентом освітньо-професійної програми для здобуття кваліфікаційного рівня спеціаліста.

Вона є первинною ланкою і однією з умов при набутті студентом професійних навичок та вмінь вчителя-предметника загальноосвітніх навчально-виховних закладів різних типів і рівнів акредитації.

Поняття «умова» у філософії визначається як категорія, що виражає відношення предмета до оточуючих його явищ, без яких він існувати не може [8].

У педагогічному словнику щодо педагогічних умов зазначено, що це необхідні обставини, передумови, які роблять можливим здійснення навчально-педагогічного процесу [3, с. 143].

Під педагогічними умовами розуміють сукупність мір, об'єктивних можливостей змісту, форм, методів, які реалізуються у певному освітньому середовищі і направлених на досягнення студентами професійно-творчого рівня діяльності [10].

Педагогічні умови – категорія, що визначається як система певних форм, методів, матеріальних умов, реальних ситуацій, що об'єктивно склалися чи суб'єктивно створені, необхідні для досягнення конкретної педагогічної мети [5].

З точки зору нашого дослідження, тлумачення «педагогічні умови», це необхідні обставини, які забезпечують покращення підготовки майбутніх вчителів трудового навчання до роботи з технічно обдарованими дітьми.

Отже, ми будемо виділяти педагогічні умови формування знань, умінь і навичок, які можна отримати завдяки проходженню педагогічної практики як систему доцільно побудованих обставин ефективного формування знань, умінь і навичок, у яких оптимально реалізується підготовка майбутнього вчителя трудового навчання. Зокрема варто враховувати і такі умови, як створення позитивної мотивації, співпраця студента і викладача в процесі педагогічної практики, спрямованість підготовки на набуття студентами досвіду роботи з обдарованими дітьми.

Основною метою педагогічної практики є: поглиблення і закріплення теоретичних знань з психолого-педагогічної і фахової методичної підготовки; безпосередня участь у підготовці і проведенні уроків різного типу з предмету із застосуванням різноманітних форм і методів навчання; виконання функцій класного керівника і проведення позаурочних та позашкільних виховних заходів; формування у студентів педагогічних професійних якостей, інтересу до науково-дослідної роботи в галузі педагогічних наук; вивчення та узагальнення педагогічного досвіду учителів; залучення студентів до громадсько-корисної діяльності та роботи з професійної орієнтації в школі.

Під час проходження педагогічної практики увага студентів акцентується на наступних дидактичних та практичних завданнях [6]:

1. Ознайомлення з навчально-виховною роботою школи та особливостями навчально-пізнавальних здібностей учнів класу:

– дослідження психологічних аспектів навчально-виховної діяльності (врахування вікових та індивідуальних особливостей дітей, особливостей пізнавальної діяльності, мотивації, особливостей педагогічного спілкування і мікроклімату на уроці тощо);

– вивчення окремих учнів і колективу (групи) з метою складання об'єктивної психолого-педагогічної характеристики;

– узгодження власного плану виховної роботи з планом роботи класного керівника;

– аналіз особових справ учнів, медичних карток, щоденників, класних журналів.

2. Вивчення календарно-тематичних і поурочних планів учителя, плану позакласної роботи з предмету;

3. Проведення навчальної і позакласної роботи з фахового предмету:

– з'ясування рівня знань, умінь і навичок учнів з предмету, (аналіз класного журналу, зошитів учнів, їх контрольних робіт та ін.);

– розробка планів-графіків проведення уроків у період практики;

– розробка конспектів (розгорнутих планів) уроків, лекційних і семінарських занять, факультативів, занять гуртка або інших позаурочних занять з предмету;

– підготовка методичних матеріалів, наочних посібників, технічних засобів навчання, електронно-обчислювальної техніки до уроку або позаурочного заняття;

– проведення окремих уроків та позакласних занять з предмету спеціальності, обов'язкове відвідування уроків учителя і практикантів, участь в їх аналізі.

4. Проведення позакласної виховної роботи в класі (групі):

– вивчення рівня вихованості учнів (стан дисципліни, рівень суспільної активності тощо);

– розробка плану-графіка проведення позакласних виховних занять в період практики;

– підготовка і проведення позакласних занять, що забезпечують

різнобічний виховний результат;

- набуття умінь по організації самоуправління учнів;
- робота з батьками (відвідування учнів удома, індивідуальні бесіди з батьками, виступи на батьківських зборах та ін.);

5. Методична і самостійна робота:

- участь у роботі педагогічної ради; методичного об'єднання, семінару класних керівників;
- систематичний аналіз своєї практичної діяльності і досвіду навчально-виховної роботи школи (ПТУ) в педагогічному щоденнику;
- визначення теми можливої дипломної роботи або реферату, розробка планів їх виконання, накопичення емпіричного матеріалу.

Якщо, проаналізувати дані методичні рекомендації, то звертаємо увагу що проблема роботи з учнями зі здібностями та обдарованостями взагалі мало врахована і це є негативним фактором підготовки майбутніх вчителів. Тому, слід зазначити, що підготовка до роботи з учнями в загальноосвітніх закладах буде продуктивнішою, якщо буде врахований вищезазначений фактор. Які ж рекомендації слід врахувати? По-перше, бути професійно компетентним вчителем трудового навчання – це мати знання про особливості технічно обдарованих учнів (про сутність обдарованості, типи, особливості обдарованих учнів), методи їх виявлення, діагностики, розвитку і навчання; по-друге, навчати студентів основних організаційних форм, дидактичних та психологічних методів виявлення, діагностування і практичної роботи з технічно обдарованими учнями; третє, це формувати вміння дослідження методичних проблем (вміння виявити та відокремити відповідно до типу обдарованості завдяки спостереженню та інших методів дослідження) і пошуку шляхів удосконалення процесу розвитку та навчання технічно обдарованих учнів.

Таким, чином врахування даних рекомендацій дасть змогу покращити підготовку студентів до роботи з технічно обдарованими учнями, що допоможе у майбутньому стати професійно компетентним вчителем. Як наслідок при удосконаленні методичних розробок до педагогічної практики потрібно включати такі завдання:

- набуття умінь по організації психологічних та педагогічних досліджень по типам обдарованості (діагностика, використання новітніх методик виявлення обдарованостей та здібностей учнів);
- аналіз отриманих результатів та набуття вміння застосовувати їх в практичній діяльності ;
- вибір відповідних форм навчання та виховання технічно обдарованих учнів (гуртки та позаурочні заняття);
- розробка конспектів уроків з використанням методів та засобів, які сприяють розвитку технічної обдарованості та набуття умінь по їх

проведенню;

– підбір та підготовка методичних матеріалів, наочних посібників, технічних засобів навчання, які спонукають появу пізнавального інтересу в учнів на уроках трудового навчання.

Отже, для глибокої підготовки майбутнього вчителя трудового навчання до роботи в загальноосвітніх закладах, потрібно приділяти більше уваги виконанню завдань, які виносяться на педагогічну практику. Але в методичних розробках обов'язково передбачати роботу з обдарованими дітьми, тому що завдання держави вимагає від освітян підготовку гармонійно розвиненої особистості майбутнього громадянина України, яка творчо і плідно буде працювати на благо нашого народу. Тому характерними рисами майбутнього вчителя трудового навчання повинні бути поєднання глибоких знань з педагогічною майстерністю, вмінням організовувати і проводити психологічні дослідження, розуміти внутрішній світ учня, його мотиви поведінки, любов до дітей, готовність до самоосвіти у різних галузях науки та мистецтва.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Біласевич І. Структурні компоненти технічних здібностей школярів / І. Біласевич // Трудова підготовка в закладах освіти.– 2005. – № 1. – С. 47–50.
2. Вікова та педагогічна психологія : Навч. посіб. / О.В. Скрипченко, Л.В. Долинська, З.В. Огороднійчук та ін. – К. : Просвіта, 2001. – 416 с.
3. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник / С.У. Гончаренко. – К. : Либідь, 1997. – 376 с.
4. Максимюк С. П. Педагогіка : навчальний посібник / С.П. Максимюк – К. : Кондор, 2005. – 667 с.
5. Підготовка майбутнього вчителя до впровадження педагогічних технологій : Навч. посіб. / О.М. Пехота, В.Д. Будаєв, А.М. Старєва та ін. ; за ред. І.А. Зязюна, О.М. Пехоти. – К. : Видавництво А.С.К., 2003. – 240 с.
6. Педагогічна практика : Методичний посібник для студентів IV і V курсів спеціальностей 7.010103 «Трудове навчання», «Професійне навчання» / С.В. Завацький, В.М. Дрозденко, Л.В. Дрозденко, В.С. Люлька, Г.А. Хоменко / За ред. Завацького С.В. – Чернігів : Чернігівський державний педагогічний університет імені Т.Г. Шевченка. – 2001. – 60 с.
7. Сухомлинський В.О. Вибрані твори: У 5 т. – К. : Рад. школа. 1986. – Т. 1–5.
8. Філософський словарь / Под ред. М.М. Розенталя. – М. : Политиздат, 1980. – 359 с.
9. Фіцула М.М. Педагогіка : Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних закладів освіти / М.М. Фіцула. – К. : Видавничий центр «Академія», 2000. – 544 с.

Яковлева Н.М. Теория и практика педагогического творчества /
Н.М. Яковлева. – Челябинск : ЧГПИ, 1987. – 68 с.